

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Beati Aloysii Gonzagæ E Societate Iesv,
Ferdinandi S. Rom. Imp. Principis, Marchionis
Castilionensis F. Natu Maximi, Libri Tres**

Cepari, Virgilio

Coloniæ Agrippinæ, 1608

c. 11. B. Aloysius primum Mantuam profectus spiritualibus exercitationibus vacat, deinde Castilionem reuersus denuo oppugnatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43934

vti ALOYSIVS vna, quæ superabat, causa transacta eodem ad abdicandum se principatu, sequeretur. ALOYSIVS verò quamlibet horam, quam extra Religionem consumeret, pro mille annis ducens, vt maturaretur vrgebat.

CAPVT VNDECIMVM.

*B. ALOYSIVS PRIMVM MAN-
tuam profectus spiritualibus exerci-
tationibus vacat, deinde Casti-
lionem reuersus denuo
oppugnatur.*

Appetente tempore, quo B. ALOY-
SIO Castilionem redeundum erat, cum ex eo quod Mediolani contigerat, nouam aliquam procellam sibi impendere conijceret, priusquam Mediolano discederet litteras dedit ad Præpositum Generalem Societatis lesu admodum ardentes, quibus, commemoratis periculis, quibus erat perfunctus, consiliū petebat, quid, si Marchio denuo aditū ipsi ad Religionē claudere, aut certe prolatare moliretur, sibi faciendum putaret? liceretne sibi, bona eius venia, iniussu patris, in aliquod Societatis domicilium confugere? Iam enim nemini amplius obscurum esse, se

K 2

in hoc

in hoc Dei nutum sequi. P. Generalis etiam
 adolescentis miserebatur, angebatur que
 eius discrimine, minimè tamen id illi, in-
 uito Patre, audendum esse iudicauit. Da-
 ret ergò operam, ut eius permissu posset,
 omninò id ex ampliori Dei gloria, at-
 que è re tum ipsius, tum vniuersæ Societa-
 tis fore. Hoc consilium ALOYSI o se-
 qui visum est. Profectus dehinc Medio-
 lano, prius quàm Castilionem veniret,
 Mantuam concessit, ibi partim menti suæ
 reficiendæ, partim proposito suo confir-
 mando, animo que aduersus ingruentes,
 uti metuebat, impetus corroborando, cu-
 pido eum, exercitationibus sacris B. P.
 Ignatij, in Collegio Societatis, vacandi ca-
 pit. Agebatur tum mensis Quintilis an-
 ni M. D. LXXXV, quo tempore Legati
 Japonij indies Mantuæ expectabantur.
 Illi enim è longinquis illis oris Romam
 profecti, ut sacrorum principatum in D.
 Petri Sede residere profiterentur, suo-
 rum que Regum, ac totius populi Christo
 in illis terris adiuncti nomine, Pontifici
 Maximo Christi in terris Vicario se sub-
 mitterent, inque eius auctoritate fore
 sponderent: iam legatione omni primùm
 apud Gregorium decimum tertium, quo
 rerum potiente aduenerant, deinde apud
 Sixtum quintum Gregorij Successorem
 qui

qui interea erat Pontifex renunciatus, dum ipsi in vrbe morarentur, expedita, patriam repetebant, iamque facto per sanctam Lauretanam ædem itinere bonaque Galliæ Cisalpinæ parte lustrata, mense Quintili Mantuam deuenerunt, vbi à Guilielmo Duce, & Vincentio Principe apparatu regium in modum magnifico, maximisque honoribus sunt accepti. Cùm ergo ex omnibus circum regionibus, gentium ac populorum ad pompas ludosque spectandos concursus fierent, atque imprimis ad Legatos ipsos videndos, quorum aspectu ipso, stupore quodam aliquantisper homines defixi, mille eos faustis precationibus prosequerentur; interea ALOYSIVS ludis, atque spectaculis alijs omnibus recessui, & solitudini posthabitis, in Collegiùm, ardentissima æstate immigrauit, atque intra angusti admodùm cubiculi parietes, duas tresue hebdomadas delitescens, tam flagranti studio tempus omne sanctè meditando consumpsit, vt ne punctum quidem eius sineret effluere, quin aut preces pronunciaret, aut silentio commentaretur, aut librum quempiam ad pietatem appositum euolueret. Eodem tempore tanta sibi parsimonia, vt prope nihil edisse videri possit. Quamebrem, qui

prandium illi in cubiculum afferbant, satis mirari non poterant, ea victus ratione hominem vitam tolerare posse. Aggressus est pijs exercitijs illum excolere Pater quidam, qui, quòd quinque & viginti annos tyrones Societatis, in prouincia Veneta rexisset docuissetque, earum rerum, atque adeò totius asceticæ vsu, prudentiaque singulari pollebat. Apud eundem anteaetæ ætatis maculas omnes præcipuo quodam cum pietatis sensu, intimoque gaudio confessione eluit, atque in eius animo mirificam admirationem, ac studium eximiarum virtutum suarum reliquit. id quod ille tum mandatis posteritati litteris, tum Nouellariæ, inquirente Episcopi Rhegiensis Lepidi Vicario, iureiurando testatus est. Ibi enim interrogatus: Sciretne Beatum ALOYSIUM perfectæ cuiusdam vitæ, multis virtutibus, donisque spiritualibus ornatum adolescentem fuisse: his, quæ ipsa adscribam, verbis respondit. Ego verò, Domine, non modo è nostrorum Patrum sermonibus, sed longè melius ex adolescente quodam multæ virtutis, quo secretari cubiculario, scholarum suarum amanuensi, & quasi studiorum socio utebatur, à quo de pænis ab eo voluntate susceptis, de frequen-

si se

riscessu de egregijs admodum virtutis, & sanctitatis exemplis, ab hoc adolescente editis quadam praecleara cognoui. Fuit & alia mihi certior eius discendi via, oblata per idem tempus occasione eius consuetudine vtendi, operamque illi meam in exponendis sacris Societatis exercitijs nauandi, quibus ille, vt ipse mihi dicebat, Dei voluntatis in deligenda religione liquidius exploranda, quod eam penitus perspectam, Vir excellentissimus Pater eius Marchio esse vellet, imbui cupiebat. Ibi casus tulit, vt, poenitentia causa, vniuersa vita noxas ritè pro denti aures darem, in quibus, etsi diu multumque meditatatus, nullius reminisci potui, quam iudicare possim lethalem videri, sed in ijs argumenta quedam mirifica sanctitatis, etatisque praeclearè acta extitisse. Illud sanè affirmare possum, ex eius me confessione in magnam quandam opinionem sanctitatis, innocentiae, integritatis ipsius venisse, talemque apud omnes praedicasse. Nescio quæ deinde res poposcerit, vt is pater ex eo collegio abscederet, quem alius in munere tradendorum Ludouico exercitiorum secutus, neque rarò ad eius confessionem adhibitus sibi etiam iuratus asseueret eius bonitatem, puritatem, Dei colendi, sui que despiciendi atque edomandi studiù singulare,

& admirabile visum esse. Ibidem præterea ostensæ sunt ei constitutiones, & Regulæ Societatis IESV, quibus diligenter lectis, negavit in ijs ullam esse, à qua sibi animus, territus difficultate, refugeret. Abiturus exemplum sibi concedi petijt earum meditationum, quæ in historia necis Christi versantur. scilicet vt inde digresso easdem iterandi facultas esset. Reuertit denique Castilionem; quò simul accessit, optabat quidem suam causam vrgere, ne tamen Marchionis exasperaret animum aliquot dies exspectauit, dùm sua ipse sponte, de ea sermonem inferret. Interea cohorte vniuersa populoque admirante mirum quantum attentè sancteque; se tractare instituit. Quoties enim ex arce prodibat, demissis semper erat oculis, præter, cum clientes suos salutabat, erga quos tanta erat eius comitas, vt quasi continuò capite aperto esset. In ædes sacras ad rem diuinam cum fratre venienti scabellum peristromate puluinisque holosericis sternebatur, ijs Rudolphus pro dignitate anniti solebat. At ALOY-
SIVS in templo & domi puluinum omnem, tapetemque; aspernatus vtroque genu humi nixus, deiectis oculis primùm re diuina attendenda, deinde canonicis precibus recitandis, aut tacitè rebus sacris voluendis
ani

animo, totas horas extrahebat. At festis, & Dominicis diebus, quibus sacra Eucharistia impertiebatur, tantum temporis agendis gratijs absolvebat, ut Rudolphus animi causa ad exercendum corpus egressus, ipsiusq; domum deducendi causa reuersus, orationi etiam intentum reperiret. Inter Vespertinas preces, à quibus nunquam aberat, assidere parcens, genibusque assiduo hærens non mediocres in eorum, qui videbant, animis pietatis motus excitabat. Domi institutum abstinendi, & precandi morem tenebat, ac plerumque solus in cubiculo tam acre, & intentum silentium agebat, ut non raro plures dies, quibus vix verbum diceret, abire pateretur: si verò eum loqui usus postularet, aut necessitati, aut pietati parebat. Ipse certè nobis confirmare solebat, plus se verborum post initam Religionem vno die, quam antè multis mensibus fecisse: & si quando sibi in patriam reuertendum esset, omnino, ne apud eos offenderet, qui se ante in sæculo nouissent, arbitrarique possent Religionis se disciplina dissolutiorem esse factum, necessarium fore morem viuendi in tempus mutare. At qui nobis compertum est eum, in religiosa Societate, silentij obseruantissimum fuisse. quippe quod, nisi animum à contentione commentandi, colloquijs relaxare iussus à

Præsidibus, nunquam rumpebat. Iam vero ad cruciatus corporis voluntarios tantas accessiones fecerat, ut præ macritudine vix pedibus consisteret. In quo profecto negari non potest quin modum excesserit, estuque illo pieratis ultra prudentiæ fines sit abreptus. Sed nimirum ratus se illis parem, solum ardorem animi, quod alio careret, ducem sequebatur. Idcirco mater eius, cum alijs rationibus, Marchioni coniugi suo author erat, ut licentiam ei Religionis suscipiendæ permitteret, tum hac maximè quod se aiebat, si domi diutiùs attineretur, eo breui orbatum iri. neque enim fieri posse, ut eiusmodi cursum viuendi tenenti, loginquior vita esset. At verò si Religiosis transcriberetur, curæ præsidibus futurum, ut hunc exuberantem feruorem eius moderentur: atque ipsum in eorum potestate fore. plane, ut ipsa prædixit, euenit. ipse siquidem palàm fatebatur Religionem non animo duntaxat suo, sed etiam corpori salutarem fuisse, idque præsidium, qui sibi immodicis illis, uti aiebat, studijs concitator cursu ruenti frenos adhibuissent, se caritati acceptum ferre. Eodem tempore impensius, quàm hactenus illi studio fuit fratres suos, tenella etiam tum ætate, pietatis præceptis informare, precandi que mo-
dum

dam docere. quod ut libentiores factita-
rent, secundum preces cupedijs è saccharo
donabat, alijsque blanditijs mulcebat. Cæ-
terum omnium fratrum carissimus illi sem-
per esse visus est Franciscus, qui hodie
Marchio Castilionensis est, in quo princi-
patu Rudolpho successit III. Nonas Ian-
uar. Anno M. D. XCIII. in quem ALOYS-
SII amor nascebatur, vel ex eo quod iam
ille per ætatem disciplinæ capax quieti cu-
iusdam iudicij indicia prodebat: vel quod
prouideret animo (ut nonnulli autumant)
in quantum familię, ditionisque suę præsi-
dium, & decus esset euasurus. Solet siquidẽ
mater eius commemorare, se Franciscum
aliquando admodum puerum, cum pueris
sibi à pedibus, vociferantem, & iocantem
audisse, deinde metu perculsam prospectal-
se per ianuam, simulq; ALOYSIO dixisse:
Male se metuere, ne illi puero nocerent.
tum ALOYSIUM respondisse: *Ne dubita,
Domina mater, quin Francisco ad se tuendum
satis sit futurum animum, quin immò, demitte in a-
nimum quod dico: Franciscus demum erit qui
familiam nostram sustentabit.* Marchio-
nis coniux hæc verba mente reposuit,
quibus quàm ad amissim responderit e-
uentus, neminem fugit, qui vel audi-
tione acceperit, quemnam ille in su-
perioribus tragœdijs, quibus eius fami-
lia ve-

lia ve-

lia vexata est, se præstiterit: & iam florentem statum, in quem ab ipso restituta est intuetur. Porro quod ad prædictiones rerum attinet, auctor est Franciscus Turcius eius morum præfectus, ALOYSIVM cum adhuc seculo teneretur, compluribus clientibus suis multa vaticinatum esse, quæ prorsus ita, vt ille dixerat, euenerint. Iam aliquot dies elapsi erant, quibus Marchio nullam de ALOYSII causa mentionem fecerat. ibi ille rei conficiendæ percipidus instare cogitat. Oblato igitur tempore, apposito sermone Marchionem commonefacit, maturitatem iam tandem videri, quæ animo conceperit, ad opus confereudi. Hic Marchio necessitatem sibi impositam videns aut concedendi quod poscebat, aut negandi, altum animo dolorem premens, negat se vnquam huiusmodi licentiam dedisse, neque porro daturum esse, antequam consilium maturuerit, ipseque sat robusta ad illud exequendum ætate sit, qualis circa annum quintum & vigesimum solet esse. Exanimatus tam inopinato responso ALOYSIVS lamentis ac precibus per diuinum Amorem obtestari aggreditur Marchionem, vt ab se æquum bonumque impetrari sinat. At vbi ille semper obstinatio præcisè negat, vllum se eius precibus relicturum locum, & rebus desperatis
spatium

spatium consultandi capit: mœrens, flendi
caussa, in cubiculum se conijcit. Arripuerat
ille quidem hoc tempus, vt rem Deo com-
mendaret, deque ea Generalem præpositū
per litteras consulere: sed Marchio adeo
illū stimulare, atque opprimere præfesti-
nauit, vt cum Generalis sententiam oppe-
riri non posset, quod è duobus minus ma-
lum est visum, elegerit. Responsi summa
hæc fuit. Eriam si nihil hac mora & retar-
datione seruitutis, quam apud Deum, in
Religione colere animus esset, in vita sibi
posset accidere acerbius, nihil quieti suæ
mentis infestius, tamen quò patri obseque-
retur, cui & ipse sponte sua, quibuscumque
in rebus liceat, morem gerere percuperet,
& in hac causa, iussu Præpositi Generalis,
quantum cum officio, Deiq; pace conniti
posset, deberet: duabus conditionibus se in
alterum, tertiumue annum reijci passurū.
Earum altera si non staretur, nunquam ad-
ductum iri, vt patris gratiæ causa, irato
Deo vti vellet, ac, si à Patribus Societatis
abijceretur, inuito potius patre extorrem
toto orbe errare malle, quã vel latum vri-
guem à rectæ conscientiæ lege discedere.
Conditiones hæc fuere. Altera, vt eo tem-
pore omni, quo suus in Religionem in-
gressus differetur, Romæ habitaret, vbi &
propositum suū opportunius tueri, & stu-
dium

dium in literis collocare posset. Altera, ut
 Marchio iam litteras ad Præpositum Ge-
 neralem daret, quibus filium suum eo
 tempore elapso in Societatem adscilci per-
 mitteret; nimirum, ne qua postea difficul-
 tas existeret. His conditionibus auditis,
 quas suis consilijs aduersari sentiebat, fa-
 ctus iratior Marchio, cum duos ipsos
 dies, ne se certo ullo tempore eum missu-
 rum, aut quid aliud facturum sponderet
 obfirmatè recusasset, tandè victus ALOY-
 SII constantia, quem & ius bonum pe-
 tere videbat, & ne quod aliud suis ratio-
 nibus alienius consilium iniret, metue-
 bat exacerbare vehementius, flecti ani-
 mum suum passus omnia eius postulata se
 facturum recepit. ALOYSIVS de totare
 P. Generalem extemplo certiolem facit,
 commemoratis rationibus, quas in illa
 cum patre suo pactione secutus esset, ijsque
 verbis claudit epistolam, quæ argumen-
 to essent, quantum ex hac optatissimæ si-
 bi rei dilatione dolorem caperet. Iisdem
 diebus sanctus adolescens luctu consenes-
 cebat, multisque lachrymis suam, ut aie-
 bat, sinistram fortunam deplorabat, quod
 tam illustri, & quidem primo inter fratres
 suos loco natus esset. contrà verò ijs, qui
 obscurioribus orti natalibus his impedi-
 mentis carerent, quæ à Religionis aditu
 arcè-

arcerent inuitos, sanctè inuidebat. Verum enimuerò Deus, qui mœrentibus solatio esse, & calamitosos vota facientes solet aspicere, succisis præter cæterorum hominum opinionem, simul omnibus quæ ALOYSIUM suas delicias, ne votorû suorum compos fieret, remorabantur, mœrorè ab eius animo breuî deterfit. Postquam enim de ratione Romæ commorandi agitari ceptum est, censebat Marchio diuersandum illi esse in domo Vincentij Gonzagæ Cardinalis; iamq; Guilielmum Ducem orarat, vt eam rem Cardinali per litteras commédaret, & ille pro suo eximio in ALOYSIUM amore haud grauatè hanc operam pollicitus erat: quando exorta nescio quâ Ducem inter, & Marchionem controuersia vtri prius scribendum esset, vtroque certis de causis alteri priores deferente, res eodem loci mansit, neque aliud præterea actum. Id verò eximiæ cuiusdã Dei prouidentia fuisse satis apparet, & ALOYSIUS vtrò prædicabat. Etenim si Dux Marchioni gratificatus, ad Cardinalem litteras dedisset, fatebatur ipse huius se beneficij caussa illi obnoxium futurum, atque adeò in seruitutem quandam offensurû fuisse, qua multis deinde annis ægrè sese expedit. Fracto hoc cõsilio, Marchioni venit in mentem, eum in Seminario Romano col-

no col-

no collocarè, sic vt in eius parte aliqua sibi, nonnullisque famulis destinata, vti personæ dignitas postularret, seorsim à ceterorū contubernio, societatis disciplina, vsq; ad condictam diem optimis artibus erudiretur. Verùm quoniam id cum eius locilege pugnabat, qua, ad eum diem, nemo ququam solutus fuerat, misso Romam certo homine cum litteris, Scipioni Gonzagæ viro Illustrissimo negotium dedit, vt cum patre Generali hoc ageret, oraretq; vt eius permisso sibi id liceret. Egit ille partes suas perquam ardentè. verum allatis rationibus, cur id concedi minùs conueniret, de sententia deductus, vt res se haberet, Marchionem per litteras edocuit. Ille necdum abiecta rei obtinendæ spe, eò flexit, vt ALOYSIVM hortaretur Leonoram Austriam Mantuæ Ducem optimè de Societate meritam rogare, vt ipsa id sibi gratiæ à P. Generali apponi postularret. Respondit sapienter ALOYSIVS, alium potius quemuis quàm se hanc curã decere. Quod enim peteretur & sui animi rationibus, & existimationi inimicum esse, quandoquidem suspicionem mouere posset, animum sibi vel commutatum, vel refrigeratum esse. præsertim quòd non ita pridem, in obtinenda ab Imperatore abdicandi sui copia, eiusdem Principis feminæ opera esset vsus.

Itaque

Itaq; ne hoc quidē consilij processit. Dum de alia ratione deliberatur, ALOYSIVS, cum se confirmasset, renouato ardore, pias corporis afflictiones, ieiunia, orationes instaurat, nec vnquam sacrae Eucharistiae fit particeps, quin Deum obsecret, vt tandem aliquando, quæ moram sibi iniiciant, de medio tollere dignetur. Præcipuè verò cum aliquādo huius gratia quaternas, quinque horas in oratione posuisset, instinctu quodam animum sibi sensit adigi, atq; incitari, vt Marchionem grauitè è podagra iacentem adiret, iteratoque, vt missum se faceret, exorare conaretur. Ipse ratus hanc sibi vim proprio quodam impetu S. Spiritus afferri, à precibus rectà ad Marchionis cubiculam contendit, eumque intento animo, his iplis vehementibus sanè verbis aggreditur. *Equidem, Domine pater, in tua me potestate fore profiteor. De me statue, vt lubet: veruntamen tibi denuncio, me à Deo ad Societatem IESV vocatum esse. itaque dum hac in re mihi obsistis, Dei voluntati obsistis.* & hoc dicto, ne puncto quidem temporis responsum præstolatus, è conclauui se eijcit, Patrem improviso dolore grauitè ictum relinquens. Ibi illum cum animo suo in memoriam redeuntem, ac recognoscentem, quanta vi adhuc filio restitisset, hinc quidem religio ac metus,

L ne dum

ne Deum irritasset: inde verò reputan-
tem animo se à tali filio desertum iri, tam
acerbus mœror incessit, vt, conuerso
ad parietem vultu, magnam vim lachry-
marum profunderet, diuturnisque la-
mentis, singultibus, complorationibus
vniuersam cohortem suam aduerteret;
mirantem quid illi tandem obiectum es-
set noui? Aliquanto post interuallo, A-
LOYSIUM in conclaue accitum sic
affatur. *Vulnus, fili mi, cordi meo infixi-
sti. qui te amo, semperque amavi merito
suo, atque in te spes omnes meas, familie-
que nostra defixeram. iam verò, quoniam
aliò te, vt ais, Deus vocat, non equidem vltra
te morabor. Vade, fili mi, quò tibi collibitum est.
id vt bene, & feliciter eueniat precor.* quæ ver-
ba cum tanta doloris, amorisque signifi-
catione, sensuque protulit, vt denuò vber-
es fletus erumperet; neque esset qui illum
consolatione lenire posset. ALOYSIUS
actis breui gratijs, ne dolorem augetet,
inde in suum se Domicilium recipit. Ibi,
remotis arbitris, humi prostratus, panis
brachijs, oculis sublatis in cælum, Deo
pro iniecta sibi mente, proque eius se-
cundo successu gratias agit, seque tanto
animi gaudio Deo in holocaustum de-
dicat, vt Dei maiestatem assidue laudan-
do,

do, eique benedicendo satiari non posse videretur.

CAPVT DVODECIMVM.

*TANDEM MARCHIONIS
titulo, fortunisque abdicatis, Ro-
mam profectus, Societati IESV
adiungitur.*

VIX ALOYSIVS, tot votis exper-
tam à Patre missionem impetrarat,
cùm eius rei fama Castilionem per-
uasit, tanto clientum omnium dolore,
vt eum multi abundantibus lachrymis
testarentur. Paucis siquidem illis diebus,
quibus, antequam inde se mouere pos-
set, Castilione moratus est, quoties in-
cedebat per oppidum, certatim viri, fæ-
minæque eius videndi, & honorandi
caussa fenestras omnes vestibulaque com-
plebant, ac deinde tanta significatio-
ne amoris ploratum edebant, vt &
ipse ægrè lacrymas cohiberet. adhæc
velut cælestem hominem in cælos tol-
lebant, suamque infelicem sortem la-
mentabantur, qui mereri non potuissent,
à tam sancto principe gubernari. Non-
nulli etiam, quibus faciliores erant